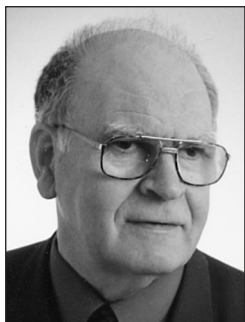

Tungutak læknavísindanna

– frá Hippókratesi til vorra daga

Örn Bjarnason

Í SUMARBYRJUN kom út hjá Munksgaard í Kaupmannahöfn rit um tungutak læknavísindanna – frá Hippókratesi til vorra daga.

Höfundurinn, Henrik R. Wulff, er sérfræðingur í lyflækningum með meltingarsjúkdóma sem undirgrein. Hann var yfirlæknir á háskólasjúkrahúsinu í Herlev og prófessor við Panumstofnunina í klínískri ákvarðanatöku og siðfræði læknisfræðinnar. Eftir hann liggur fjöldi greina og bóka, þeirra á meðal *Rökvís sjúkdómsgreining og meðferð* og hann er einn þriggja höfunda *Heimspeki læknisfræðinnar*, en bæði verkin hafa verið gefin út í íslenskri þýðingu.

Í nýjstu bók sinni ræðir Wulff fyrst um indóevrópskar tungur og síðan um þróun grísku sem tungumáls læknavísindanna frá dögum Hippókratesar fram að skiptingu rómverska keisaradæmisins 395 e. Kr. Eftir að Rómverjar brutu Grikkland undir sig rúmum 140 fyrir Krists burð streymdu grískir læknar til annarra hluta keisaradæmisins og framan af voru langflestir læknar í ríkinu af grískum uppruna.

Það var síðan í byrjun fyrstu aldar að Aulus Cornelíus Celsus (25 f. Kr. - um 50 e. Kr.) setti saman *De medicina* og er hann upphafsmaður þess sem í dag er nefnd sígild læknalátína. Celsus hefir verið nefndur Cicero medicorum og þetta heiti segir Wulff að megi túlka á tvo vegu:

Í fyrsta lagi ritaði Celsus á mjög fagurri latínu og rökfærsla hans er mjög ljós, en segja verði að einfaldur stíllinn og framsetningin hjá Celsusi sé þó líkari því sem er hjá Gaíusi Júlíusi Caesari (100 - 44 f. Kr.) en hjá Markúsi Túllúsi Cícero (106 - 43 f. Kr.).

Í öðru lagi þurfti Celsus að bæta við fjölda nýyrða í orðaforða læknisfræðinnar til þess að geta fjallað um alla þekkinguna frá Grikkjunum á sama hátt og Cícero hafði gert innan siðfræðinnar.

Þegar Rómaveldi hrundi um miðja fimmtu öld hófust hinar myrku miðaldir á Vesturlöndum. Í

austrómverska keisaradæminu hélt grískan hins vegar velli og eftir að Serkir lögðu undir sig Alexandríu árið 642 e. Kr. kynntust þeir grískum læknisfræðiritum, auk rita um önnur vísindi og um heimspeki. Þessum fróðleik bættu þeir við eigin menningararf. Það var síðan í krossferðunum, og einkum eftir að hnignun Serkjaveldisins hófst, að arabísk rit, frumsamin og þýdd, fóru að berast til Sikileyjar og Suður-Ítalíu og þar létu Normannarnir snúa þeim á latínu.

Þessi rit dreifðust í afskriftum norður eftir Evrópu og Wulff rekur í bók sinni þróun læknisfræðinnar og læknalátínunnar allt fram á 19. öld.

Í einum kaflanum ræðir hann læknaensku og læknadönsku og segir frá því að frönsk orð hafi gengið inn í miðensku og við dönsku bættust lágþýsk heiti, jafnframt því sem latnesk og grísk tökuorð smeygðu sér inn í málið. Í öðrum kafla fjallar Wulff um öfn sjúkdóma og túlkun þeirra og í enn öðrum um vandamál því samfara að umrita erlend orð á móðurmálið.

Þá er yfirlitskafla um fagmál lækna í Evrópu og gerð er grein fyrir því sem Wulff nefnir frönsku gerðina, rússnesku gerðina og þýzku gerðina, auk rómönsku gerðarinnar, sem enskan á einna mest sameiginlegt með vegna þess hve auðvelt er að afhæfa orð af rómönskum uppruna enskunni.

Wulff víkur að íslenskri málstefnu og bendir á að tekizt hafi að sneiða hjá þeim ótölulega fjölda lágþýzkra tökuorða sem einkenni hin germönsku Norðurlandamálin. Lokakaflinn ber fyrirsögnina: Innreið enskunnar og framtíð læknadönskunnar og í bókarauka eru þrír örstuttir textar á ensku sem snúið hefir verið á dönsku, norsku, sænsku, íslenzku, þýzku, hollenzku, frönsku, ítölsku, spænsku, portugölsku, rúmensku, rússnesku, pólsku, króatísku, litáísku, lettnesku og nýgrísku.

Bókin er stórfróðleg og endurspeglar áralanga ástundun höfundar á málvísindum og víðtæka þekkingu hans á hugmyndasögu læknisfræðinnar. Ritið er á auðlesinni dönsku og á erindi til allra þeirra sem áhuga hafa á að varðveita þjóðtunguna sem fagmál lækna.

Lægevidenskabens sprog
– fra Hippokrates til vor tid
Henrik R. Wulff
1. útgáfa, 1. prentun
ISBN 87-628-0476-6
194 bls.
Verð 240 danskar krónur

Höfundur er að mestu hættur lækningum og vinnur nú að undirbúningi að útgáfu á norrænum lækningarhandritum frá miðöldum og skýringum heita í þeim.